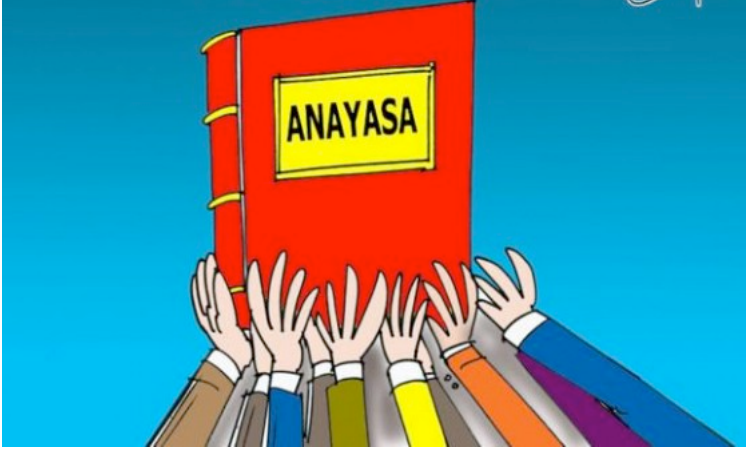

Türkiye
küçük
Millet Meclisleri

Şubat-Mart 2017 O.P.
Raporu

Anayasa Değişikliği

www.tkmm.net

Ortak Paydalar

****Türkiye'nin yeni sivil, demokratik bir anayasa ihtiyacı devam ediyor.***

****Toplumsal kutuplaşma Türkiye'ye kaybettirir, kazananı olmaz.***

**Hazırlayan:
Yakup Kadri KARABACAK
Cemil ALTAY
20 Mart 2017**

Türkiye küçük Millet Meclisleri Koordinasyonu
"Raporda yer alan görüşler TkMM katılımcılarına aittir."

TkMM Girişimi, Uncular Cad. 28/2, TR- 34672 İSTANBUL

Buluşmadan az önce...

Anayasa değişikliği paketi TBMM Genel Kurulun'da hayli "şiddetli" tartışmaların ardından Ak Parti ve MHP gruplarının oylarıyla kabul edildi, Cumhurbaşkanı'nın onayından geçti.

Yüksek Seçim Kurulu referandum tarihini 16 Nisan olarak duyurdu. Partiler referandum çalışmalarına devam ediyorlar.

Şubat ve Mart 2017 buluşmalarını 18 maddelik paketin maddelerine ayıran kMM'ler, referandum öncesi son buluşmalarda da paketin bütününe ele almaya devam edecekler.

Anayasa değişikliği paketi 18 maddeden oluşsa da, değişikliğin kabulü duurmunda ilgili kanun ve bağlı yönetmeliklerde de değişiklikler yapılması gerektiği açıklanmıştı. Ancak kapsam itibariyle olası iki binden fazla değişikliği masaya yatırmak mümkün olamayacağından, toplantı sunumları yalnızca referanduma sunulacak paket ile sınırlandırıldı.

Sivil toplum örgütlerinin anayasa değişikliği paketinin 'içeriğine ilişkin' yürüttüğü çalışmaların, toplumsal uzlaşya, diyaloga ve esasa ilişkin tartışmalara önemli bir katkı sunduğu iddiamızı her iki buluşmada bir kez daha teyit etmiş olduk.

.....

Şubat ayında "Anayasa Değişikliği-Yürütme" genel konu başlığının gündem olduğu buluşmalara 133 sivil toplum örgütü temsilcisi katıldı. İğdir'da **Mehmet Emin Adıyaman** (HDP), Eskişehir'de **Utku Çakırözer** (CHP), Mersin'de **Aytuğ Atıcı ve Hüseyin Çamak** (CHP) milletvekillerine ayrılan koltukları doldururken, Kayseri'de **eski Baro Başkanı Fevzi Konaç**, Eskişehir'de **Baro Başkanı Rıza Öztekin** ve Ankara'da **akademisyen Serdar Ünver** toplantıların özel konuğuydu.

Mart ayında gerekleŒen ‘‘Anayasa DeęiŒiklięi-Yasama ve Yargı’’ genel konu gündemli buluşmalara ise Muęla milletvekilleri **Ömer Suha Aldan** (CHP) ve **Akın Sütündaę** (CHP) katıldılar. Mersin kMM Mart ayında Anamur’da toplandı, buluşmaya Anamur Belediye Başkanı **Mehmet Türe** de katıldı.

Anayasa deęiŒiklięi hazırlık süreci...

DeęiŒiklik önerisinin içeriine ilişkin tartışmalara geçmeden önce, adet olduğu üzere, usule ilişkin yaklaşımı aktarmak zorundayız.

Azımsanmayacak sayıda katılımcımız, TBMM’nin 24. Döneminde çalışma yürüten Anayasa Uzlaşma Komisyonun çalışma usul ve esaslarını hatırlatıyor. Ak Parti ve MHP gruplarının son deęiŒiklik teklifinin, görevi sona eren komisyonun çalışma ve deneyimlerimden hiç bir suretle yararlanmadığı iddiası usule ilişkin en önemli eleŒtiri. Yine buna bağlı olarak, Anayasa deęiŒiklięi önerilerinin kuvvetli bir ön tartışmayla, uzlaşa yolları aranarak gerçekleşmesi isteğinin altı çiziliyor.

Anayasa deęiŒiklięinin ‘‘OHAL döneminde yapılması’’ ve ‘‘toplumun tüm kesimini içine alacak bir uzlaşma metni olamaması’’ içerikten bağımsız kaygılar arasında.

Farklı açılardan Türkiye fotoğrafları

15 Temmuz başarısız darbe girişimi ve sonrasında yaşanan gelişmeler, Anayasa deęiŒiklięi önerisinin en kuvvetli aktüel arka planını oluşturmuş görünüyor. Arka planın okunuşunda iki farklı senaryo açıklıkla görülebiliyor.

Birinci senaryo, Türkiye’nin küresel ölçekte, ekonomik siyasal bir saldırı ile karşı karşıya olduğu algısına, ikincisi ise Türkiye’nin giderek totaliterleştiği algısına dayanıyor.

Anlaşılacağı üzere, ilk görüştekiler genel hatlarıyla deęiŒiklik teklifini desteklerken ikinci görüştekiler karşı çıkıyor.

Değişiklik paketinin aleyhinde görüş bildirenler daha kuvvetli olarak dile getirirler de, aktüel değişikliklerden bağımsız olarak, tüm katılımcılarımız *Türkiye'nin yeni, demokratik bir anayasaya ihtiyacının devam ettiğinde hemfikirler*. Üzerinde ne kadar değişiklik yapılırsa yapılsın, 82 Anayasası, 'darbe anayasası' olarak görülme devam ediyor, bu durum hiç değilse toplumsal bir psikolojik eşik olarak görülüyor.

Katılımcıların fikir ayrılıkları mevcut anayasa değişikliklerinin sebepleri, doğuracağı sonuçlara ilişkin farklı çıkarımlarından kaynaklanıyor. Değişikliğin toplumsal talepleri ne derece karşılayacağı müşterek bir soru.

Belirtmeliyiz ki, katılımcıların tavrı yalnızca '*Evet ya da Hayır*' ile sınırlandırılmamalı. Tavrı alışların "*Ne evet ne Hayır*" ile "*Yetmez ama Hayır*" ve "*Yetmez ama Evet*"i de barındırdığını belirtelim. Bu cevap farklılaşmaları, katılımcıların büyük oranda "içeriğe ilişkin tartışma yürüttüklerinin" önemli bir ispatı olarak da okunabilir.

Referanduma giderken...

Katılımcıların genel siyasal tercihleri ile referandum tercihleri arasında bir bağlantı elbette olmakla birlikte, değişiklikleri olumlu bulan katılımcıların büyük çoğunluğunu iktidara yakın görüşteki katılımcılarımız oluşturuyor. Aksi görüş bildirenler arasında siyasal çeşitlilik daha görünür.

Yürütmeye dair...

Önerinin bir sistem mi yoksa rejim değişikliği mi olduğu en fazla gündeme gelen tartışma.

Tahmin edilebileceği gibi, destekleyenler, değişikliği 'sistem', muhalifler ise 'rejim' değişikliği olarak kodlamaktalar.

Bunun yanında, birinci gruptan çok az sayıda katılımcı değişikliği "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi" resmi adıyla tanımlarken, genel olarak "Başkanlık" kelimesi tercih edilmiş.

Pakette yürütmeye ilişkin yer alan değişiklik önerilerinin, ‘hali hazırdaki durumu’ hukuki bir niteleğe kavuşturmak olarak görenler, Anayasa Mahkemesinin 367 kararından sonra başlayan “iki başlılık” sorununun bu şekilde çözüme kavuşacağını, yürütmenin Cumhurbaşkanlığı makamında toplanması ile bürokrasi vesayetinin aşılacağını ve idarenin istikrar kazanacağını düşünüyorlar. Hali hazırdaki yürütme erkenin taşıdığı sorunların istikrarı zayıflattığı görüşündeler.

Özellikle 15 Temmuz Darbe Girişimi’yle ortaya çıkan “Beka” sorununu dile getiren katılımcılar, PKK, FETÖ ve IŞİD... gibi tehditlere eklenen ekonomik kriz vb. krizlerin de aşılması ve “istikrar” için bu anayasa değişikliğini olumlu buluyor.

İtirazların yoğunlaştığı nokta ise “denge ve denetleme”. Cumhurbaşkanının partili olması, meclis ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinin aynı gün yapılmasının öngörülmesi, bakanlar ve yardımcılarını meclis dışından ataması, bütçe kanununu yapması ve ilgili diğer değişikliklerin, “sınırsız bir yetkiye/tek adamlığa” dönüşme tehlikesinin altı çiziliyor. Bu görüş etrafındaki katılımcılarımızın önemli bir kısmı, varolan parlamenter sistemin sorunlarının giderilmesinin kapsayıcı revizyonlarla mümkün olduğunda ısrarcılar. Ak Parti’nin 15 yıllık iktidarı boyunca “ne isteyip de yapamadığı” sorusu buluşmalarda da muhalifler tarafından sıklıkla ortaya atılmış.

Toplantılarda anayasa değişikliğini destekleyenlerle, eleştirenlerin içinde yer almayıp “bu değişiklikler çözüm değil ama eleştirenler de çözüm getirmiyor” görüşü de ifade ediliyor.

Yasamaya dair...

Milletvekili sayısının 600’ çıkarılması ve seçilme yaşının 18’e indirilmesi bu bahisle en fazla gündeme gelen iki madde.

Destekleyenler, milletvekili sayısının artırılmasının Türkiye’nin coğrafi ve idari genişliği gözönünde bulundurulunca makul olduğunu belirtiyorlar. Aksi görüş ise, milletvekili sayısının artırılmasının,

hali hazırdaki Siyasi Partiler Kanunu ve Seçim Kanunu değiştirilmediği sürece hiç bir anlamı olmayacağını söylüyorlar.

Milletvekili seçilme yaşının 18'e indirilmesi, "gençlerin önünü açacaktır" diyenlerce destek bulurken, aksi görüştekiler seçilme yaşının 18'e indirilmesine esastan itiraz etmemekle birlikte, değişikliğin pratik hiç bir karşılığı olmayacağını, yalnızca imkanı olan siyasetçi yakınlarının bu haktan istifade edebileceklerini söylüyorlar.

Seçilme yaşının 18'e indirilmesine itiraz eden katılımcılarımızın iddiası ise, gençliğin henüz lise yıllarında siyasallaşması, partizanlaşması sonucunun ortaya çıkacağından endişe duyuyor. Ek olarak yönetimin 'tecrübe' gerektiren bir görev olduğunun da altı çiziliyor.

Cumhurbaşkanının, üyesi olacağı siyasi partinin aynı zamanda genel başkanı da olabilmesinin önünün açılmasıyla, Yasama organının, Yürütmenin hizmetine gireceği endişesi ifade ediliyor.

Yargıya dair...

Bu başlık altında en fazla gündeme gelen tartışma yüksek yargı üyelerinin atanması.

Anayasa Mahkemesi ve HSYK üyelerinin atamalarında öngörülen değişikliklerde en başat sorun "kaç kişiyi kimin atayacağı". İddialar arasında büyük farklar, olsa da değişikliği destekleyenlerin hesabının yalnızca 'doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanacaklar' kalemiyle ve "TBMM tarafından atanacaklar" kalemini ayırmasından, itiraz edenlerin ise bu iki kalemi "partili cumhurbaşkanlığı ve aynı seçim günü" düzenlemelerine atıfla, bir tutmasından kaynaklandığı anlaşılıyor.

Askeri mahkemelerin kaldırılması, Anayasa Mahkemesinin asker üyesinin düşürülmesi ise genel olarak "makul bulunan" ve paket tartışmaları dışında bırakılan tek düzenleme.

Belirtmeden geçmemek gerekir ki, Türkiye yargısına ve adaket sistemine olan güven oldukça düşük görünüyor. Yapılan düzenlemelerin bu ortak toplumsal beklentiyi bu minvalde ne derece karşılayacağı neredeyse hiç gündeme gelmemiş.

Sonuç yerine...

Destekleyenler, eksiklikler olsa da “Evet” ile ülkenin krizlerden ve darbelerden kurtulacağı görüşünde. “Evet” ile dış ve iç mihraklara iyi bir cevap verileceği ve ülkenin önündeki bütün engellerin kalkacağı da ortaya konan görüşler arasında.

Bir görüş, değişiklik önerilerinin sandıkta kabul edilmesi halinde ülkenin rahatlamayacağını düşünüyor ve yeni sorunlar doğuracağını belirtiyor. Düzenlemelerin hangi maddesinin ekonomik krize ve terör tehdidine çözüm getirdiği sorusu sıklıkla sorulurken, dünya genelinde başkanlık ile yönetilen ülkelerin parlamento ile yönetilen ülkelere göre daha çok darbe yaşadığı istatistiği hatırlatılıyor.

‘Hayır’ diyenlerin ortaya attıkları bir soru: “ya Erdoğan değil başka biri seçilirse” varsayımına dayanıyor. İddia, bu düzenlemenin kabul edilmesi halinde, olası farklı bir liderliğin bugün “evet” diyenleri de mağduru edeceği.

Sayılarla TkMM Şubat 2017 Forum Toplantıları

Gerçekleşme sayı ve oranları:

Yapılması gereken toplantı sayısı: **15**

Yapılan toplantı sayısı: **14, % 93,3**

Sivil Toplum katılımı:

Olması gereken sivil toplum katılımcı sayısı: **280**

Toplam sivil toplum katılımcı sayısı: **131 , % 46,7**

Seçilmişlerin katılımı:

Katılması gereken milletvekili sayısı: **91**

Katılan toplam milletvekili sayısı ve oranı: **4 % 4,3**

Katılması gereken belediye başkanı sayısı: **17**

Katılan toplam belediye başkanı sayısı ve oranı: **- % -**

Kolaylaştırıcı ağırlayan belediye sayısı ve oranı: **- % -**

Medya ilgisi:

Toplantılara katılan medya muhabiri sayısı toplam: **14**

Toplantılara kim ev sahipliği yaptı?

Ev sahipliği yapan belediyeler ve oranı: **6, % 42,8**

Ev sahipliği yapan meslek odaları ve oranı: **-**

Ev sahipliği yapan STÖ sayısı ve oranı: **7, % 50**

Ev sahipliği yapan sendika sayısı ve oranı: **1 % 7,1**

Sivil toplum bileşenlerinin katılım oranları:

Katılımcı meslek odaları sayısı: **11, % 8,3**

Katılımcı sendika sayısı: **10, % 7,6**

Katılımcı dernek/vakıf/girişim sayısı: **110, % 83,9**

İzleyiciler:

İzleyici olarak katılanlar: **122**

Kanaat Önderleri: **21**

Parti Temsilcileri: **11**

Sayılarla TkMM Mart 2016 Forum Toplantıları

Gerçekleşme sayı ve oranları:

Yapılması Gereken Toplantı Sayısı: 15

Yapılan toplantı sayısı: **13, % 86,6**

Sivil Toplum katılımı:

Olması gereken sivil toplum katılımcı sayısı: **260**

Toplam sivil toplum katılımcı sayısı: **123, % 47,3**

Seçilmişlerin katılımı:

Katılması gereken milletvekili sayısı: **87**

Katılan toplam milletvekili sayısı ve oranı: **2, % 2,2**

Katılması gereken belediye başkanı sayısı: **13**

Katılan toplam belediye başkanı sayısı ve oranı: **1 % 7,6**

Kolaylaştırıcı ağırlayan belediye sayısı ve oranı: **- % -**

Medya ilgisi:

Toplantılara katılan medya muhabiri sayısı toplam: **14**

Toplantılara kim ev sahipliği yaptı?

Ev sahipliği yapan belediyeler ve oranı: **7 % 53,8**

Ev sahipliği yapan meslek odaları ve oranı: **1, % 7,6**

Ev sahipliği yapan STÖ sayısı ve oranı: **5, % 38,4**

Ev sahipliği yapan sendika sayısı ve oranı: **-**

Sivil toplum bileşenlerinin katılım oranları:

Katılımcı meslek odaları sayısı: **4, % 3,2**

Katılımcı sendika sayısı: **18, % 14,6**

Katılımcı dernek/vakıf/girişim sayısı: **101, % 82,1**

İzleyiciler:

İzleyici olarak katılanlar: 98

Kanaat Önderleri: 40

Parti Temsilcileri: 15